

Ayfer Tunç'un *Osman* Romanında Bir Var Olma Biçimi Olarak Tüketim Kültürü

Consumption Culture as a Way of Being in Ayfer Tunç's Novel *Osman*

Sema ÇETİN BAYCANLAR¹

¹Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Adana, Türkiye

ORCID: S.C.B. 0000-0003-1244-2829

ÖZ

Modern toplumun en çok konuşulan ve tartışılan meselelerinden biri de tüketim kültürüdür. Oysaki tüketim, insanoğlu ile var olmuş bir süreçtir ancak zaman ve mekân bu durumu farklı bir boyuta taşıdığından yani tüketim; ihtiyaç, istek gibi doğal sebepler haricinde bir “imaja” dönüştüğünde tartışmalı bir noktaya gelir. Ayfer Tunç'un bir üçlemenin son romanı olarak yayımladığı *Osman* adlı eseri başkahramanın dünyası, ilişkileri, tercihleri ve bütün bunların sonucu olarak yaşam biçimiyle tüketim kültüründen beslenen pek çok özelliğiyle dikkati çeker. Genel olarak yakın geçmişi, 1990'lı yılların Türkiye'sini anlatan roman, daha çok “elit” bir dünyaya ait yaşam biçimlerini konu edinir ve Tanzimat Dönemi'nden itibaren romanımızda işlenen “baba-oğul” ilişkisini arka planda ancak çarpıcı bir şekilde ele alır. Romanın merkezinde ise farklı sebeplerle tüketim kültürünün bir parçası olan “marka”nın, kahramanın hayatında bir “varoluş” haline dönüşmesi dikkat çekicidir. Çekirdek aileden gelen birtakım alışkanlıkların değişip dönüşmesi, yaşamının uzunca bir süresini sadece tüketerek sürdüren Osman'ı, yoksulluğa sürükleyerek iç dünyasında da derin bir çöküşe sebep olur. Tüketim kültürü farklı disiplinlerin konusu olmakla birlikte son yıllarda kurmaca türlerin de içerik alanını belirleyen tartışmalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada da *Osman* romanı tüketim ve tüketim kültürü kavramlarından yola çıkılarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tüketim kültürü, roman, Ayfer Tunç

ABSTRACT

One of the most talked about and discussed issues of modern society is the culture of consumption. However, consumption is a process that has always existed with human beings. When time and space convey a different dimension of consumption, a controversial point is reached that transforms it into an image beyond natural reasons such as need and desire. Published as the last novel of a trilogy by Ayfer Tunç, the work *Osman* draws attention with the protagonist's world, relationships, preferences, and resultant lifestyle, as well as the many features that are fed by the culture of consumption. The novel talks in general about the recent past and the Turkey of the

Başvuru/Submitted: 20.05.2021 **Kabul/Accepted:** 24.08.2021

Sorumlu yazar/Corresponding author: Sema ÇETİN BAYCANLAR (Doç. Dr.), Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Adana, Türkiye. E-mail: smctnb@gmail.com

Atf/Citation: Çetin Baycanlar, S. (2022). Ayfer Tunç'un *Osman* romanında bir var olma biçimi olarak tüketim kültürü. Korkmaz, F. (Ed.), *9. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s. 305-312). <https://doi.org/10.26650/PB/AA10AA14.2023.001.024>

1990s, mostly dealing with the lifestyles of an elite world through the father-son relationship in the background, strikingly handled in the novel back to the Tanzimat. The novel focuses on consumption, the brand that transforms into existence in the protagonist's life for different reasons, and some of the changing and transforming habits in the nuclear family that drag Osman, who has spent much of his life just consuming, into poverty and cause his inner world to collapse. Although consumption culture is the subject of different disciplines, it has emerged as one of the debates determining the content area of fictional genres in recent years. This study starts with the concepts of consumption and consumption culture to critically evaluate the content of a literary product and the self as a consumption object.

Keywords: consumer culture, novel, Ayfer Tunç

Giriş

Çağdaş Türk edebiyatının popüler yazarlarından olan Ayfer Tunç, 1980’li yıllarda yazmaya başlar. Okur, Ayfer Tunç romanlarında farklı temsiliyetleri olan kalabalık bir kişi kadrosuyla karşılaşırken toplumsal yaşamdaki değişimleri de izleme imkânı bulur. Yazarın roman ve öykülerinin yanı sıra *Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek – 70’li Yıllarda Hayatımız* (2001) adlı anlatısı da okura 70’li yılların gündelik hayatına, insan ilişkilerine, kültürel yaşamına dair tanıklık ettiği zamanın ve mekânın içinden kesitler sunar. 90’lı yıllar Türkiye’inde geçen *Osman* (2020) romanı da bir üçleme olarak bilinen *Kapak Kızı* (1992), *Yeşil Peri Gecesi* (2010) romanlarının sonucusudur.

Eser, romantizmin etkisiyle yazılmış romanlarda sıkça gördüğümüz kahramanının adını alan romanları anımsatmakla birlikte onlardan içerik ve teknik unsurlar açısından hayli farklıdır. 1990’lı yılların Türkiye’inde geçen romanda Osman Koryürek’in hikâyesi anlatılır. Profesör bir babayla İngiliz filolojisi mezunu, ev hanımı annenin iki çocuğundan büyüğü olan Osman, varlıklı fakat mutsuz bir ailede büyür. Babasıyla ilişkileri roman boyunca sorunlu bir çerçevede ilerler.

Ailedeki sorunun asıl kaynağı olan babanın, eşiyle ve çocuklarıyla ilişkisinde samimiyetten uzak, zaman zaman şiddete başvurmaya kadar uzanan sert ve sevgisiz tavrı dikkati çeker. Bu durum annenin erken kaybıyla Osman’ın hikâyesini merkeze alarak baba-oğul ilişkilerini ya da daha genel bir söyleyişle ebeveyn çocuk ilişkilerindeki sağlıksız tutum(lar)ı da bir hikâyeye dönüştürür ve Osman’ın aldığı kararlarda babasıyla bitmeyen bir hesaplaşma içinde olduğu gözden kaçmaz. Bu haliyle roman, Ayfer Tunç’un bazı romanlarında olduğu gibi bir “hesaplaşma” halini de yansıtır.

Toplumun varlıklı bir kesimini temsil eden Koryürek ailesinde baba akademisyendir. Anne ise varlıklı, eğitilmiş ancak bütün bu vasıflara sahip olmakla birlikte eşinin otoritesi altında ezilen ve söz hakkı olmayan bir bireydir. Ailenin maddi varlığı babanın çalışması, iyi ve saygın bir işinin olmasıyla birlikte asıl olarak annenin miras yoluyla edindiği mal varlığıyla ilgilidir. Ailenin daha çok da annenin trajedisinde bu durumun bütün gerçekleriyle ortaya çıkması özellikle Osman’ın babasına duyduğu öfke ve nefretin artmasına diğer kardeşin ise baba ile çıkarlarına dayalı bir ilişki kurmasına sebep olur.

Eserin bir diğer dikkat çekici yönü de belli açılardan biyografik, nesil ya da dönem romanı olarak okunmaya müsait bir içeriği barındırıyor olmasıdır. Ayfer Tunç eserini “‘*Osman*’da bir düşünüş romanı, anlatıcısı kaybeden bir kuşağın temsilcisi” şeklinde değerlendirir (Ak, 2020). 1990’lı yılların Türkiye’inde hızla değişen hayatın farklı kuşakları nasıl etkilediği, kültürel değişimin birey ve aile hayatı üzerindeki görüntüleri ve bu durumun gündelik hayatın ritüellerine nasıl yansıdığı gibi konular, romanın asıl meselesi haline gelir. Bütün bunların dışında bir yandan Osman’ın günlükleri öte yandan yapılan röportajlarla şimdi ile geçmişin iç içe geçmiş bir kesit olarak sunulması, teknik ve zaman algısı açısından romanı farklı bir düzleme taşımaktadır.

Modern yaşamın sıkça dillendirilen bir “sorunu” olarak tüketim ve tüketim kültürü kavramlarını farklı şekillerde tanımlamak mümkündür. Batı ve Doğu toplumlarında bu kavramların

var oluş hâli üzerine farklı söylemler mevcuttur ancak bu durumun Batı kültürüyle ilişkilendirilmesi daha yaygın ve popülerdir. Bu kavramlar için genel olarak insanın parasını ve zamanını nasıl harcadığı sorusunun cevabı, tüketim kültürünü ve alışkanlıklarını betimler. Üstelik tüketicinin üretimle ilişkisi, kavramı anlamakta ve yorumlamakta önemli bir belirleyen olarak karşımıza çıkar. Tüketim kültürü ve alışkanlıklarının Batı ve Doğu kültüründe ortaya çıkış serüveni ise bir zıtlık barındırır. Batı’da önce üretim sonra tüketim ortaya çıkmışken Doğu’da tam tersi bir sürecin işlediği ifade edilmektedir. Tüketim kültürü ile mal ve hizmetlerin tüketiciye ulaştırılmasında baskın hale gelen kültür, sosyal değerler, bireysel beğeniler ve yaşam tarzları ifade edilmektedir (Topay vd., 2019; Zorlu, 2003).

Farklı okumalara açık olan roman, modern zamanların sıkça gündeme getirdiği bir konuyu, “tüketim kültürünü ve alışkanlıklarını” betimleyerek okuyucuyu Osman’ın hayatıyla buluştururken bir yandan da okuyucunun bu meseleler üzerine düşünmesine olanak sağlar. Türk romanında Batılılaşma meselesini konu alan ilk romanlarla birlikte açık ve örtük biçimde işlenen bu başlık, *Osman*’da romanın tam da merkezine yerleştirilmiş bir şekilde karşımıza çıkar. Eserde, Türkiye’nin toplumsal değişim süreçleri içinde yakın geçmişin önemli bir tarihine, 90’lı yıllarda yaşanan değişim ve dönüşüme, belli bir sınıfın alışkanlıklarına ve yaşam biçimine tanıklık edilir.

Topay vd. (2019) göre “*Tüketim kültürünün hâkim olduğu modern toplumlarda birey, ihtiyacını karşılamaktan ziyade benliğini dış dünyaya yansıtmak amacıyla tüketmektedir. Öyle ki birey, ideal benliğini tüketimi ile kazanmaya çalışmakta, tükettikleri ile farklı sosyal çevrelere dâhil olmayı arzulamaktadır.*” (s. 163) Osman ise kendi toplumsal sınıfındaki farklı sosyal çevrelere dâhil olmaktan ziyade kendi mensubu olduğu sınıftaki “varlığını” koruma ve sürdürme gayesiyle tüketimi hayatının merkezine yerleştirirken ben-birey olma durumunun bir parçası haline getirir.

Jean Baudrillard’a (2013) göre “*Nesne ve hazza yönelikmiş gibi görünen tüketim davranışları aslında tamamıyla başka amaçlara yanıt verir: Arzunun metaforik ya da dolaylı dışa vurumu, farklılaştırıcı göstergeler üzerinden toplumsal bir değerler kodunun üretilmesi. Dolayısıyla belirleyici olan, nesnelere toplamı üzerinden bireysel çıkar işlevi değil, bir göstergeler toplamı üzerinden değerlerin doğrudan doğruya toplumsal değiş tokuşu, iletişimi, dağıtımı işlevidir.*” (s. 83) Bu anlamda Osman’ın görünen hayatı ile yaşadığı mutsuzluklar, başarısızlıklar perdelenir.

Romanda tüketim kültürünün en önemli belirleyeni, nesnelere ve onların gündelik hayattaki temsil gücünü belirleyen markalardır. Özellikle Osman’ın günlüğünden alınan parçalarda bu durum ziyadesiyle hissedilir ve var olma biçimi, miras yoluyla sahip olduğu zenginlik içinde kendi hayallerini gerçekleştirme isteğidir. Hayatının büyük bir bölümünü sadece tüketerek kendi önemli saydığı nesnelere ve durumlara erişme hazzıyla doldurmaya çalışır. Bu hazla, kendi var oluşunu tamamlayacağını ve mutlu olacağını düşünür.

Osman’ın ilk gençlik yıllarında sıradan bir dolma kalem koleksiyoneri olarak markaya düşkünlüğü kendi bulunduğu çevre dikkate alındığında abartılı sayılmaz. Ailesinden ayrı bir hayat kurma çabası içinde bu alan daha da genişler. Araba, ev eşyaları, müzik aletleri ve çevresindeki yakınları için harcadığı maddi varlığı onu gittikçe daha fazla tüketen, mutsuz bir birey haline getirir.

Tek başına bir ev ve hayat kurma çabası içinde olan Osman'ın en sevdiği, önemseydiği nesnelere arasında rockchair'i -ki bu nesneden sallanan koltuk olarak hiç bahsedilmez- art nouveau çini sobası, markalı dolma kalemleri, özel defterleri vardır. Piyanosu, gitarı, arabası ve evi de bu gruba eklenebilir. Kullandığı nesnelerin Osman'ın hayatında yer edinebilmesi için "sıra dışı" ya da "özel" bir durumu olması kaçınılmazdır.

Annenin de ciddi bir mal varlığı olmasına rağmen ailede maddi varlıkları kullanma yetkisi tamamıyla babaya aittir. Ailenin yaşam biçimini belirleyen sadece babadır ve bu durum babanın otoriter kişiliğini güçlendirir. Aile üyelerinin baba ile ilişkileri samimiyetten uzak, çıkar, korku ve nefret odaklı hale gelir. Romanın ilk sayfalarından itibaren Osman'ın hayatını şekillendiren faktörlerin lüksle ve tüketimle ilişkisi belirgindir ancak varlıklı bir ailenin çocuğu olarak ulaşması mümkün olan pek çok şeyden babasının tutumları sebebiyle mahrum edilmiştir. Annenin ölümünden sonra miras hukuku Osman'ı maddi olarak güçlendirirken baba-oğul ilişkisindeki gerilimi ve sevgisizliği artırır. Babanın ölümünden sonra ise Osman, kendi deyişleriyle "hatırı sayılır" bir zenginliğe ulaşır.

Osman'ın aile hikâyesinin dışında, romanın geçtiği 90'lı yılların da bu yaşam biçimine etkisi göz ardı edilemez. Bu yıllarda değişen tüketim alışkanlıkları, romanda bir fon haline gelir ve çocukluk, gençlik yıllarını Nişantaşı'nda geçiren Osman da bu değişimden payına düşeni alır. Küçük işletmelerin bir bir kapanıp aynı lükste fakat farklı tarzda mekânlar açılması, Osman'ın dikkatinden kaçmaz. Marka ve kalite düşkünlüğünü sevse de geçmişine ait pek çok hatırayı silecek olan bu değişim onu hüzünlendirir:

"Ecem Kırtasiye kapandı, Rokoko Pastanesi kapandı, Şirince şarküteri, İmansız Börekçisi, spor malzemeleri aldığım Aktan Spor. Gerçi yerlerine çok daha şık mağazalar açıldı, daha bir güzelleşti mahallemiz. Ama yine de bu eskiler kapanınca sanki benden de bir şeyler gidiyormuş gibi hüzünleniyorum, böyle içimi ezen duygulara hazırlıklı değilim." (s. 227-228)

Osman yaşadığı hayatın ve çelişkilerinin farkındadır ancak sorgulamak, eleştirmek ya da en azından içinde bulunduğu durum üzerine düşünmek isteğinde değildir. Bu ruh hali, babaya rağmen alışkanlıklarını devam ettirme isteğini daha da artırır. Mutlu olmaktan, kendi olmaktan ziyade babasına karşı bir duruş sergilemek daha önemseydiği, gizlice zevk aldığı bir durum haline gelmiştir. Romanda nesnelere gibi mekânların da -Nişantaşı, Atlas Palas örneklerinde olduğu gibi- markalaştığı görülür. Mekân adlarında, tercihlerinde de tüketim kültürünün, bu çerçevede şekillenen bir hayat biçiminin ve dönemsel tercihlerin vurgusu hissedilir. Bu değişim sadece nesnelere, mekânlarla sınırlı kalmayarak "house warming" (yeni eve taşınma partisi) gibi organizasyonlarda da fark edilir hâle gelmiştir.

Osman'ın lükse düşkünlüğü, sahip olma tutkusu sadece bir hevesten ya da iştaktan kaynaklı değildir. Ailesinden gelen birtakım alışkanlıkları kendi dünyası içinde değişip dönüşerek yıkıcı bir hâl alır. İlk piyanosunun mecburi sebeplerden ötürü ikinci el olarak satın alınması şaşırtıcı bir durum olsa da o yıllarda bu tip piyanoların orijinalini bulmanın zorluğu ve iyi piyanoların hep ikinci el olması, belli markaları satın alma konusunda babanın ısrarcı tutumu, antika satıcısı tarafından ayrıntılarıyla anlatılır:

“Maun Schwander’le tuşları fildişi bir Petrof arasında kararsız kalmışlardı. Mahmure Hanım Petrof’u daha çok beğenmişti ama Necmi Bey Çekoslavak malı diye istemedi, Sachwander’i aldılar. Petrof daha iyiydi halbuki. Öyle takıntıları vardı Necmi Beyin, bildiğinden şaşmazdı. Aklına kazanmış bir kere Alman veya Avusturya malı piyanolar daha iyi olur diye.” (s. 77).

Osman’ın sadece nesnelere kurduğu ilişkilerde değil yirmili yaşlarında hayatını nasıl kazanacağına, yaşayacağına dair düşüncelerinde de bir tutarlılık yoktur. Üniversite öğrencisi olduğu yıllarda şarkı sözü yazar, beste yapar, bir müzik grubu kurmak ya da içinde olmak, roman yazmak ister:

“Acaba şarkıya ara verip tekrar romanıma mı dönsen? Geçen sene başlamıştım, kırk küsur sayfa yazmıştım, öyle kaldı. Dün kitaplığımı düzenlerken defterlerimi de elden geçirdim, niye kopmuşum ki romandan? Tekrar okudum yazdığım kısımları, hiç fena değil. Sürdürsem iyi olacak ama havaya girmem gerek önce.” (s. 94)

Roman boyunca tüketim kültürünün en belirgin öznesi olarak Osman görülse de arkadaşı Çağatay ile yapılan röportajda Çağatay, Osman’ın kız arkadaşı Canan ile ayrılmasını, Canan’ın marka düşkünü, akli fikri gezmede olan sığ bir kişilik olmasına bağlar. (s. 124) Bu durum da bir yandan tüketim kültürünün ve alışkanlıklarının bir parçası olan bu arkadaş topluluğunun diğer yandan da bu duruma eleştirel yaklaşan tavırların çelişmesine işaret eder.

Bir tutum olarak dış görünüme verilen önem, tüketim kültürünün nasıl beslendiğinin göstergesidir. Arkadaşları gibi Osman da kişileri dış görünüşleriyle değerlendirmekten kendini alamaz. Kısa süre çalıştığı şirketteki Ramazan’ı *“Üstü başı dökülüyor. O giydiği sentetik gömlekleri yarım saat giysem alerji olurum, bakarken bile kaşıntım tutuyor.”* (s. 131) diyerek küçümser ya da ressam arkadaşı Yonca’yı *“Biraz kilo verse, saçına başına özense yüzüne bakılır aslında ama giyinmeyi hiç bilmiyor, memure kılıklı çok. İyi giyinmek de bir kadına öğretilmez ki. Hiç anlamıyorum, bu kadar yetenekli ol ama giyim kuşamda bir tarzın olmasın.”* (s. 228) şeklindeki cümleleriyle eleştirir. Dış görünüş halleri sadece kılık kıyafetle de sınırlı kalmaz. Osman’ın özellikle lüks marka araba merakı dış görünüme verdiği önemin bir uzantısıdır.

Arkadaşları ile lüks yerlere gitmeyi, eğlenmeyi seven Osman’ın tüketim alışkanlıklarının bir boyutu da eğlence hayatıdır ancak ardı arkası kesilmeyen bu alışkanlıklarının yanında Osman’ın estetik duyarlılığı ve maddi varlığının bir kısmını sanat eserlerine ayırma isteği hep olmuştur. Bu isteği, sanata olan ilgisiyle ilgili bir durum mudur yoksa farklı bir tüketim alışkanlığı mıdır sorularının cevabı netlik kazanmaz. Az bulunur uzun çalarlar ile resim koleksiyonu bu tüketim alışkanlığının bir dönem en önemli parçalarıdır. Onların değerlerinden ziyade kendisi öldüğünde bu parçalara ne olacağı endişesini taşır ve bu varlıklarının ikinci ele düşme ihtimali kendi deyişiyse içini kemirir (s. 288).

Osman’ın tüketim alışkanlıklarının yanında beraber olduğu kadınların lükse, markaya düşkünlükleri Osman’ı bu konuda kullanmaları, yerinde ve zamanında bu durumlara son vermesi de dikkat çekicidir. Kız arkadaşı Rengin ile ilişkilerinde de açıkça bu tutumu ortaya çıkar. Osman’ın hayatında ihtiyacın mı arzusunun mu rolü ön plandadır sorusunun cevabı yaşamının son yılları dışında –o dönemde bile zaman zaman değişkendir- hep arzusu olmuştur.

Romanda Osman'ın yaşam biçiminin ve yaşadığı duygusal çöküntünün onu bir felakete hazırladığı tahmin edilebilir bir ölçülülükte ilerler. Yaşadığı felaketler sadece tüketim alışkanlıklarına bağlanmaz ve hikâyenin başında olduğu gibi ailevi meseleler ön plana çıkar. Ancak son yıllarda yaşadığı maddi yoksunluklar onu varoluşunun bir parçası olan tüketim alışkanlıklarından yoksun kılarak yaşadığı krizi derinleştirir. Yaşamının bu evresinde bile vazgeçemedikleri içinde değiştiremediği alışkanlıkları lüksle ilişkilendirebilir bir hâl alır:

“Bulursa George Karelias alsın, bulamazsa ne bulursa onu alsın, tütün alsın yeter dedim. George Karelias içiyorum ama çok pahalı, ucuz olsun diye Adıyaman tütünüyle karıştırıyorum, o da tadını bozuyor. Tütün konusunda kendimce belirlediğim bir zaman dilimi var. Azalıncaya kadar zevkle Karelias'ımı içiyorum, bitmeye yüz tutunca Adıyaman'la karıştırıyorum, yeni tütün alana kadar son içtiklerim tümüyle Adıyaman oluyor.” (s. 501)

Hayatı boyunca maddi olarak bir başkasının desteğini alan Osman, önce annesinden sonra babasından kalan mirası tüketir. Ardından birlikte yaşadığı kadının kısıtlı imkânları ile yaşamaya çalışır. Bu düşünüş hikâyesinde kadınlarla olan ilişkisi belirleyici bir rol oynar.

Tüketim kültürünü belirleyen unsurlar sadece maddi varlıkla ilgili olmayıp yukarıda da belirtildiği gibi kişinin zamanını nasıl geçirdiğiyle de ilgilidir. Bireyin üretime olan katkısı meşguliyetleri, geçimini sağlamak için harcadığı bedensel ve fikirsel emekle de ilintilidir. Zamanının bir kısmını hatta büyük bir kısmını bu emek sürecine harcaması gerekir. Oysa Osman, okurun karşısına bir türlü nihayete erişemediği birtakım hayallerinin peşinde romantik bir roman kişisi olarak çıkar. Bir yanda bir müzik grubu kurma hayali diğer yanda bir roman yazma hayali ile zamanını hatta hayatını geçirmeye çalışır. Düzenli para kazandığı bir iş bulsa bile bu işin zorluklarına katlanamaz. Konfor alanını daraltan hiçbir şey yapmak istemez. Başına gelen felaketten sonra mal varlığını kaybedince müzisyenlik yapmak zorunda kalır ancak çalışma ortamı ve çalışma zamanı da kendisi için hayli yıpratıcı olur. Mutsuzluğunun ve tükenişinin derinleşmesinde çalışma koşullarının zorluğu kadar düzenli bir gelir elde etmek için sürekli çalışmaya alışık ve hazır olmayışının etkisi önemlidir.

Sonuç olarak romanın içeriğindeki güçlü tüketim temsillerinin yanında Türkiye'de tüketim alışkanlıklarının değiştiği bir dönemi 90'lı yılları ele alması, bir devrin kapanışı ile birlikte başka bir dönemin başladığını da gösterir. Baudrillard'ın da (2013) ifade ettiği gibi romanda “[...] Nesne'nin ve nesnenin görünüşteki bolluğunun tuzacağına düşmüş, hüznü ve kehanetçi söylemin içindeyiz. Oysa Nesne'nin hiçbir şey olmadığını ve onun arkasında insani ilişkilerin boşluğunun, nesnede şeyleşen üretici ve toplumsal güçlerin harekete geçirilişinin taslağının düğümlendiğini” görürüz. (s. 236) Osman Koryürek, yaşamının son yıllarını mecburen çalışarak üstelik ait olmadığı bir çevrenin içinde çoğu zaman hor görülüp haksızlığa uğrayarak geçirmiş olsa da birlikte olduğu kadının şefkatine, acımasına ve vicdanına sığınarak bazı anlarda yaşadıklarının bütün ağırlığına rağmen “aile” ya da en azından ailenin bir parçası olmuş hissederek.

Romanda en basit gündelik alışkanlıklardan, ihtiyaçlardan, ilgilerden hatta kimi zaman ihtiyaç, istek, arzuların bile bahsedilirken lüks markalarla betimlenmiş nesnelere dolu bir dünya

var edilir. Fakat Osman'ı sadece nesnelere düşkün bir birey olarak görmek nihayetinde acımasız bir tespit olur. Onun nesnelere kurduğu ilişki aslında hayatında eksik kalan ve çekirdek ailesinde babasıyla, kardeşiyle farklı sebeplerle normalleştir(e)mediği bağlanma ihtiyacının yerine koyduğu ve giderek derinleşen bir kriz olarak karşımıza çıkar. Kadınlarla ilişkisindeki belirsizlikler, tuhafliklar ya da belirsiz bırakılmış alanlar da bu boşluğu dolduramaz ve nihayetinde Osman öznesi olduğu bir durumun nesnesi haline gelir.

Tüketim kültürünün iki önemli unsuru olan paranın ve zamanın nasıl harcandığı meselesi *Osman* romanında kahramanın romantik dünyasıyla bir araya geldiğinde telafisi zor bir süreci başlatır. Roman bu haliyle sürekli yıkıma uğrayan ve uğradığı bu yıkımlardan beklenen, arzulanan değişimi gerçekleştirememiş, daha çok varoluşsal problemleri ile boğuşan bireyin, çekirdek ailesiyle sorunlu bir şekilde başlayan ve ait olmadığını hissettiği bir dünyada son bulan hikâyesi olarak okunabilir.

90'lı yılların Türkiye'sinde değişen alışkanlıklardan biri de giderek tüketim nesnelere öncelenen bir yaşam tarzının görünür olmasıdır. *Osman* romanı da bireyin dünyasında tüketim kültürünün ve onun getirdiği alışkanlıkların yıkıcı özelliklerini sahnelerken toplumun geneline de bir ayna tutmayı ihmal etmez. Bu haliyle roman, tüketim kültürünün sosyolojik, psikolojik ve ekonomik alandaki görünümünü bireyi merkeze almakla birlikte genel bir çerçeve içinde tarihi bir dönemi dikkate alarak değerlendirmeye de olanak sağlar.

Kaynakça / References

- Ak, E. (2020). *Kahramanlık eski roman karakterlerinin işi*. <https://www.hurriyet.com.tr/kitap-sanat/kahramanlik-eski-roman-karakterlerinin-isi-41608332> (Erişim tarihi: 07.08.2021).
- Baudrillard, J.(2013). *Tüketim toplumu*. (Çev. Hazal Deliceçaylı, Ferda Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Topay, G., Erdem, R. (2019).Türkiye'de tüketim kültürünün gelişimine dair kavramsal bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S:35, s.162-183.
- Tunç, A. (2020). *Osman*. İstanbul: Can Yayınları.
- Zorlu, A. (2003). Batılı bir yaşam tarzı olarak tüketim: Türkiye'de tüketim ürünlerinin ve kültürünün tarihi gelişimi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e- dergisi*. http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/zorlu_makale.pdf (Erişim tarihi: 07.08.2021).